

NOVE PARADIGME
DIJALOGA I
DIJALOGIZIRANJA

(Rešid Hafizović, *Muslimani u dijalogu s drugima i sa sobom - svetopovijesne i hijeropovijesne paradigme*, Sarajevo, "El-Kalem", 2002., 351 str.)

Pitanje međumuslimanskog dijaloga već odavna potrebuje svoju ozbiljnost, kako na nivou individualne muslimanske duše, tako i na najvišoj razini muslimanske zajednice vjerujućih/Umme. Svako daljnje odlaganje ove isuviše ozbiljne teme i nezreo pristup njoj produbljuje naprsline izrasle na tkivu muslimanske zajednice, koje su stoljećima pothranjivane, bilo svjesno ili nesvjesno, iz perspektiva različitih muslimanskih sljedbi i misaonih pravaca. Trenutačna

pozicija muslimanske Umme na razini globalnih događanja svjetske pozornice prepoznatljive u političko-ekonomsko-kulturnom trendu globalizacije i rigidne sekularizacije neupitno priziva dijalog najvišeg smisla među sljedbenicima Poslanika islama.

Jednaku važnost i pozornost zaslužuje i međureligijski dijalog Ademovih potomaka koji je nesumnjivo zapao u ozbiljnu krizu, jer u dojakošnjem dijalogiziranju s drugim i drugačijim, očito nisu ispoštovani minimalni standardi, tako da ozbiljnih rezultata nije ni bilo. Posebnu važnost međusobnom dijalogiziranju priskrbila je milenijska smjena stoljeća, motreno iz perspektive kršćanskog računanja vremena, koja, nažalost, nije donijela izglednije puteve sreće za Zemljane ovoga vremena, jer o drugom i drugačijem svo vrijeme kli-

jale predrasude, stereotipi i ksenofobičnosti, koje pak redovito završavaju u mržnji, strahu i teror, a što je dovelo do toga da se danas nad našom Planetom nadvio Domaklov mač koji prijete potomcima ademovske civilizacije ma kojoj religijskoj tradiciji oni pripadali. Imajući ovo na umu, umni ljudi i duhovni stožeri različitih religijskih tradicija konačno treba da otpočnu i sasvim iskreno i otvoreno odmisle novi pristup međureligijskom dijalogu na temelju svojih svetih tekstova, a iz kojih izbija Jedan te isti Duh Božiji.

Stoga nas beskrajno raduje da je u izdanju El-Kalema, prestižne izdavačke kuće Rijasete Islamske zajednice u BiH, svjetlo dana ugledala knjiga znamenitog bošnjačkog teologa, komparativiste i poliglote prof. dr. Rešida Hafizovića, redovnog profesora na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, pod naslovom *Muslimani u dijalogu s drugima i sa sobom-svetopovijesne i hijeropovijesne paradigme*.

Pod rečenim naslovom kroz deset poglavlja prof. Hafizović

razmatra i po prvi puta na ovdašnjem tlu otvara neke posvemu nove, i znanstvenim jezikom izložene, perspektive i paradigme međumuslimanskog i međureligijskog dijaloga. Osobitu karakteristiku predstavlja Hafizovićev odnjegovani stil izraza kojim, na njemu svojstven način, izlaže temeljne ideje ove knjige, tako da čitateljska pozornost ni za tren ne dopušta bilo kakvu vrstu opuštanja ili umanjenja čitaočeve koncentracije. Usto i nadasve, knjiga je pisana otvorena i iskrena srca i duha autora iz čijih rečenica izbija duboka zabrinutost za stanje muslimanske Umme kao i Svijeta u cjelini. Posebnu aromu čini autorovo posuvraćenje pažnje na Bosnu i homo bosniacusa, koji, možda u svoj svojoj cjelokupnoj povijesti nije pretrpio veća raščejravanja negoli je to slučaj u posljednjih deset godina. Knjiga nudi i neke nove paradigme "za budući dijalog iz milenijske baštine bosanskog 'svetogeografskog' i ezoterijskog 'podzemlja', sa posebnim osvrtom na ezoterijsko znakovlje i raskošne metafizičke simbolizme

bošnjačkog genija, budući da se sa bosanskim muslimanima i njihovom duhovnom i fizičkom prisutnošću u Bosni rasipa najraskošniji dugin spektar svetih kalendara, predanja i kulturalnih sretanja Istoka i Zapada”, kako veli sam autor u svome predgovoru (str. 8). Cilj knjige je naviješten u autorovom predgovoru u kojemu autor posvjedočuje da zbir tekstova u ovoj knjizi imaju “za cilj da preko svetopovijesnih i hijeropovijesnih paradigmi iz muslimanske vjerujuće i misleće tradicije posvjedočuju krunske standarde ispod kojih se muslimani u međureligijskom i znanstveno-teološkom razgovoru s drugima ne mogu dalje prizemljivati niti kompromise praviti, a da oni ne budu na njihovu vlastitu štetu” (str. 7). Domalo dalje autor ističe da cjeline ove knjige valja promatrati i kao unutarmuslimanski dijalog koji bi trebao zaustaviti dalje atrofiranje i rastakanje najvitalnijeg duhovnog tkiva suvremenog muslimanskog svijeta. Takovrsnim dijalogom, koji neminovno mora tolerirati hermeneutičku razuđenost

dojakošnjeg muslimanskog mislećeg genija, muslimanski svijet ne samo da bi zaustavio divljanje nepotrebnih ideoloških i nacionalnih provincijalizama u ozračjima vlastitog komunitarnog hijeropovijesnog bitka nego bi na dostatan način počeo graditi vlastitu strategiju i odgovore na svjetski globalizirajući trend koji dolazi sa Zapada, pravodobno i pravoputno čitajući znakove vremena početka novog milenija, koji se ozbiljuju pod znakom euroatlantskih intergrativnih zbivanja, širenja NATO-a prema Istoku i nove znanstveno-tehničke forme eurocentrizma/paneklezijanizma, koji će, možda, vrlo skoro biti legitimiran novim koncilom Katoličke crkve” (str. 7 i 8). Još jedna vrlo značajna tema ove knjige je nagovor na izvorni ezoterijski dijalog ili inicijacijski ekumenizam, kojega autor zdušno podržava i vjeruje da o njemu “dostatnih podataka može jednodobno priskrbiti židovska kabala, kršćanska mistika i muslimanski sufizam”. Samo takav model međureligijskog dijaloga, po autorovim riječima,

“može nam pomoći da u svakom ljudskom licu, koje predstavlja krunu svekolikog božanskog stvaranja, možemo motriti svog bližnjeg, tako kako to lice i izgleda u pogledu Božijem prije negoli je na sebe primilo sveto/povijesnu odoru pojedinačne religijske, kulturne, nacionalne, civilizacijske ... osobnosti” (Rezime, str. 332).

U ovom prikazu samo smo apostrofirali neke krunske ideje ove vrijedne knjige ne ulazeći u njihove detaljnije eksplikacije. Sigurni smo da je ovo prva knjiga, nadamo se ne i posljednja, koja sustavno i kritički izlaže fenomen međumuslimanskog i međureligijskog dijaloga, u bitnome ga fundirajući na milenijskom iskustvu Bosne, ali i na univerzalizmu muslimanske duše. Dobro bi bilo da ona potakne još neke nove knjige, kako iz pera muslimanskih autora, tako i iz

pera nemuslimanskih autora jer dijele zemaljsku sudbinu i nadaju se nebeskom blaženstvu nakon Dana u kojemu će “savjesti biti ispitivane”.

Kako smo već istakli, knjiga je podijeljena u deset poglavlja, sa predgovorom i uvodom na početku, te epilogom i trojezičkom sažetku na bosanskom, engleskom i arapskom jeziku na kraju knjige, kojeg zasvođuje i bibliografija literature.

Iskreno se nadamo da će se ova knjiga naći u rukama vjerujućih ljudi Bosne, posebice onih koji pripadaju ibrahimovskom/abrahamovskom monoteizmu i aionu. Naročita preporuka za takvu vrstu nagovora izlišna je, jer naslov knjige i reputacija njenog autora čini dostatan predujam za takvu vrstu osobnog duhovnog pregnuća.

Almir Fatić